

PÄIVÄRINTEEN RANTA-ASEMAKAAVAN LUONTOSELVITYS

FM (biologi) Turkka Korvenpää
Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy
10.10.2021

Sisällys:

1. JOHDANTO	3
2. ALUEEN YLEISKUVAUS	4
3. ARVOKKAAT LUONTOTYYPPIKOHTEET	4
3.1 Päivärinteen luonnonsuojelualue.....	5
3.2 Päivärinteen niityn luoteisreuna	6
4. LUONTOTYYPPIKUVIOT.....	8
5. PESIMÄLINNUSTO	12
5.1 Menetelmät	12
5.2 Tulokset ja niiden tulkinta	13
6. LEPAKOT	15
6.1 Menetelmät	15
6.2 Tulokset ja niiden tulkinta	15
7. LIITO-ORAVA.....	17
7.1 Menetelmät	17
7.2 Tulokset ja niiden tulkinta	17
8. VIITASAMMAKKO	18
8.1 Menetelmät	18
8.2 Tulokset ja niiden tulkinta	19
9. MUU LAJISTO.....	19
10. YHTEENVETO MAANKÄYTTÖSUOSITUKSISTA	20
11. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET	22

Kannen kuva: Laaja niitty kaava-alueen eteläosassa (luontotyyppikuvio 2).

Pohjakartta ja ilmakekuva: © Maanmittauslaitos 10/2021

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy, Lieto

puh. 045-6793602

www.envibio.net

1. JOHDANTO

Nosto Consulting Oy tilasi Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy:ltä Lohjan Varolassa sijaitsevan Päivärinteen ranta-asemakaavan luontoselvityksen (kartta 1).

Kartta 1. Selvitysalueen sijainti.

Luontoselvityksen tarkoituksena oli kartoittaa alueen luontoarvot ja arvioida niiden vaikutusta maankäyttöön. Työhön sisältyi pesimälinnustokartoitus, lepakkoselvitys, liito-oravakartoitus, viitasammakkokartoitus, muiden EU:n luontodirektiivin II- ja IV-liitteiden lajien ja uhanalaisten lajien esiintymien selvitys sekä luontotyyppikartoitus. Luontotyyppikartoituksessa kartoitettiin mahdolliset luonnonsuojelulain 29 §:n suojelemat luontotyytit, luonnonsuojelulain 23 §:n mukaiset luonnonmuistomerkit, vesilain 2. luvun 11 §:n mukaiset suojeltavat pienvedet, metsälain 10 §:n tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt, valtakunnalliset Metso-kriteerit täyttävät kohteet, uhanalaiset luontotyytit sekä muut luontoarvoiltaan merkittävät luontotyytit. Lisäksi alue jaettiin kasvillisuudeltaan ja luonnonoloiltaan yhtenäisiin luontotyyppikuvioidiin.

Luontoseelvityksen laati FM (biologi) Turkka Korvenpää. Alueelle tehtiin ensimmäinen maastokäynti jo syksyllä 2020, jolloin haarukoitiin alustavasti alueen mahdollisia luontoarvoja. Tällöin mm. arvioitiin alueen soveltuvuutta liito-oravan elinympäristöksi sekä paikannettiin potentiaaliset viitasammakon kutupaikat. Varsinaisesti maastotyöt tehtiin huhti-elokuussa 2021. Työn tausta-aineistoksi hankittiin Suomen Lajitietokeskuksesta tiedot alueelta aiemmin tunnetuista lajiesiintymistä. Työssä hyödynnettiin myös Tiira-lintuhavaintopalvelua (www.tiira.fi).

2. ALUEEN YLEISKUVAUS

Selvitysalue sijaitsee Särkilammen ja Lohjanjärven Varolanlahden välissä (kartta 1). Se käsittää kiinteistöt 444-455-1-58 Talvitie ja 444-455-1-24 Päivärinne. Alueen pinta-ala on noin 12 ha.

Selvitysalueen pohjoisosassa sijaitsee yksityismaan luonnonsuojelualue (Päivärinteen luonnonsuojelualue YSA233955). Se koostuu korkean mäen jyrkästä etelärinteestä, joka on yläosastaan kallioinen. Rinteen alaosassa kasvaa lehtipuustoista lehtoa sekä Päivärinteen talon takana vanhaa kuusikkoa ja sekametsää. Muu osa selvitysalueesta on pääosin aiemmin laidunkäytössä ollut niittyä. Niityn keskellä sijaitsee pieni kaivettu lampi ja niityn eteläreunassa Särkilammen itärannalle johtavan tien varrella on nuorta lehtimetsää sekä jyrkänne. Varolanlahden ranta on äskettäin ruopattu ja ranta-alue on nykyisin kasvitonta hiekkakenttää. Särkilammen itärantaa on niin ikään aikoinaan ruopattu, mutta vesirajan luhtakasvillisuus on jo ehtinyt palautua.

3. ARVOKKAAT LUONTOTYYPPIKOHTTEET

Alueen luontotyyppisiä ja kasvillisuutta havainnoitiin ensimmäisen kerran jo syksyllä 2020 sekä kevään ja alkukesän 2021 liito-orava-, viitasammako-, linnusto- ja lampikorentokartoitusten yhteydessä. Varsinainen tarkempi luontotyyppien ja kasvillisuuden kartoitus tehtiin 18.7.2021, jolloin mm. päätettiin lopulliset kuviorajaukset.

Selvitysalueen pohjoisosassa sijaitsee Päivärinteen luonnonsuojelualue, joka on yksityismaan luonnonsuojelualue. Alueen eteläosan niityn luoteisreunassa on paikoin

edustavaa niittykasvillisuutta. Nämä kohteet on merkitty karttaan 2 ja niitä koskevat keskeiset maankäyttösuositukset karttaan 7.

3.1 Päivärinteen luonnonsuojelualue

Päivärinteen luonnonsuojelualueen länsiosassa jyrkän kaakkoon viettävän rinteen yläosassa on melko luonnontilaisia kalliomänniköitä sekä avokallioita. Kallioilla kasvaa mm. haisukurjenpolvea, isomaksaruohoa, mäkitervakkoa, tummaraunioista, karvakiviyrttiä, kalliokohokkia, keto-orvokkia ja kalliokieloa. Päivärinteen talon länsipuolelta on myös vuonna 1988 tehty havainto silmälläpidettävästä harjuhietaorvokista, jota kasvoi tuolloin niukkana. Luonnonsuojelualueen kallioilla elää erittäin uhanalainen kalliოსinisiipi, jonka toukat syövät isomaksaruohoa. Kallioalueelta on löydetty myös silmälläpidettävä viherneulajäkälä. Kallioiden alapuolella on luonnonsuojelualueen länsiosassa nuorehkoa ja tiheää lehtipuuvaltaista metsää (kuva 1) kasvavaa lehtomaista kangasta ja kuivaa lehtoa. Pääpuulajit ovat koivu ja haapa, ja osa haavoista on jo alkanut järeytyä. Lisäksi rinteessä kasvaa hiukan vaahteraa. Pensaskerroksessa esiintyy pähkinää ja näsiää sekä mm. vaahteran taimia. Kenttäkerroksessa tavataan runsaasti kieloa, mustikkaa ja valkovuokkoa, joiden seurana kasvaa esim. kivikkoalvejuuri. Päivärinteen talon pohjoispuolella on vanhaa kuusikkoa, jossa on isoja haapoja. Luonnonsuojelualueen itäkärjessä sijaitsee ilmeisesti aikoinaan soistuneeseen painanteeseen kaivettu pieni lampi, joka alkaa olla jo pitkälti umpeenkasvanut.

Maankäyttösuositus: Päivärinteen luonnonsuojelualueelle ei luonnollisesti tule osoittaa rakentamista.

Kuva 1. Tiheää koivuvaltaista metsää Päivärinteen luonnonsuojelualueella.

3.2 Päivärinteen niityn luoteisreuna

Selvitysalueen keskellä sijaitsee laaja aiemmin hevoslaitumena käytetty niitty, jonka reunalla on vielä osittain ehjää aitaa. Laidunnuksen päättymisestä ei ole siten kovin pitkä aika. Pääosin rehevöityneen niityn luoteisreunalla on säilynyt kapea vyöhyke kuivempaa ja kasvillisuudeltaan selvästi matalampaa sekä edustavampaa niittyä (kuva 2). Paikoin kasvillisuus on jopa lähellä karua pienruohoketoa, heinäketoa ja tuoretta pienruohoniittyä. Kohteella kasvavat runsaina mm. päivänkakkara, nurmirölli ja särmäkuisma. Myös silmälläpidettävät kelta-apila (kuva 3) ja ketoneilikka ovat paikoin runsaita. Luonnonsuojelullisesti merkittävin kasvilaji on vaarantunut hirvenkello (kuva 4), jota löytyi seitsemän kukkivaa kasvia ja yksi edellisvuotinen kukkavarsi. Ne kasvoivat niityn reunassa sekä muutaman metrin päässä niityn reunan aidasta pohjoiseen sähkölinjalla. Muuhun lajistoon kuuluvat esim. harakankello, ahoniittyhumala, viherjäsenruoho, mäkikuisma, jänönapila, ahopukinjuuri ja aholeinikki sekä rauhoitettu lehtoneidonvaippa, jota löydettiin kuusi kukkivaa kasvia. Haapavesakko on levittäytymässä metsänreunasta niitylle (kuva 5), mikä uhkaa etenkin hirvenkelloja.

Kuva 2. Päivärinteen niityn luoteisreunaa kuvattuna heinäkuussa pitkän kuivuusjakson aikana.

***Maankäyttösuositus:** Päivärinteen niityn luoteisreunan kasvillisuus on osittain lähellä äärimmäisen uhanalaisia karun pienruohokedon, heinäkedon ja tuoreen pienruohoniityn luontotyyppejä. Kohde ja sen välitön lähiympäristö varsinkin niityn puolella tulee jättää rakentamatta. Niityn paisteisuus on tärkeää säilyttää. Kohteen hoito tulisi aloittaa kiireellisesti. Työhön saattaisi olla mahdollista saada tukea ympäristöhallinnolta. Tärkeintä*

olisi poistaa niitylle kasvaneet haavan vesat ja muut puiden taimet sekä huolehtia niityn säilymisestä avoimena joko laiduntamalla tai niittämällä.

Kuva 3. Kelta-apila.

Kuva 4. Hirvenkello kukinnan jälkeen.

Kuva 5. Haapavesakko on valtaamassa hirvenkellon kasvupaikkaa.

4. LUONTOTYYPPIKUVIOT

Selvitysalue jaettiin kahdeksaan luontotyyppikuvioon, jotka esitellään alla. Lopullinen kuviojako suoritettiin 18.7.2021, jolloin kuviot myös inventoitiin tarkemmin. Kuviot on merkitty karttoihin 3-4.

Kuvio 1: Katso kohde 3.1 "Päivärinteen luonnonsuojelualue".

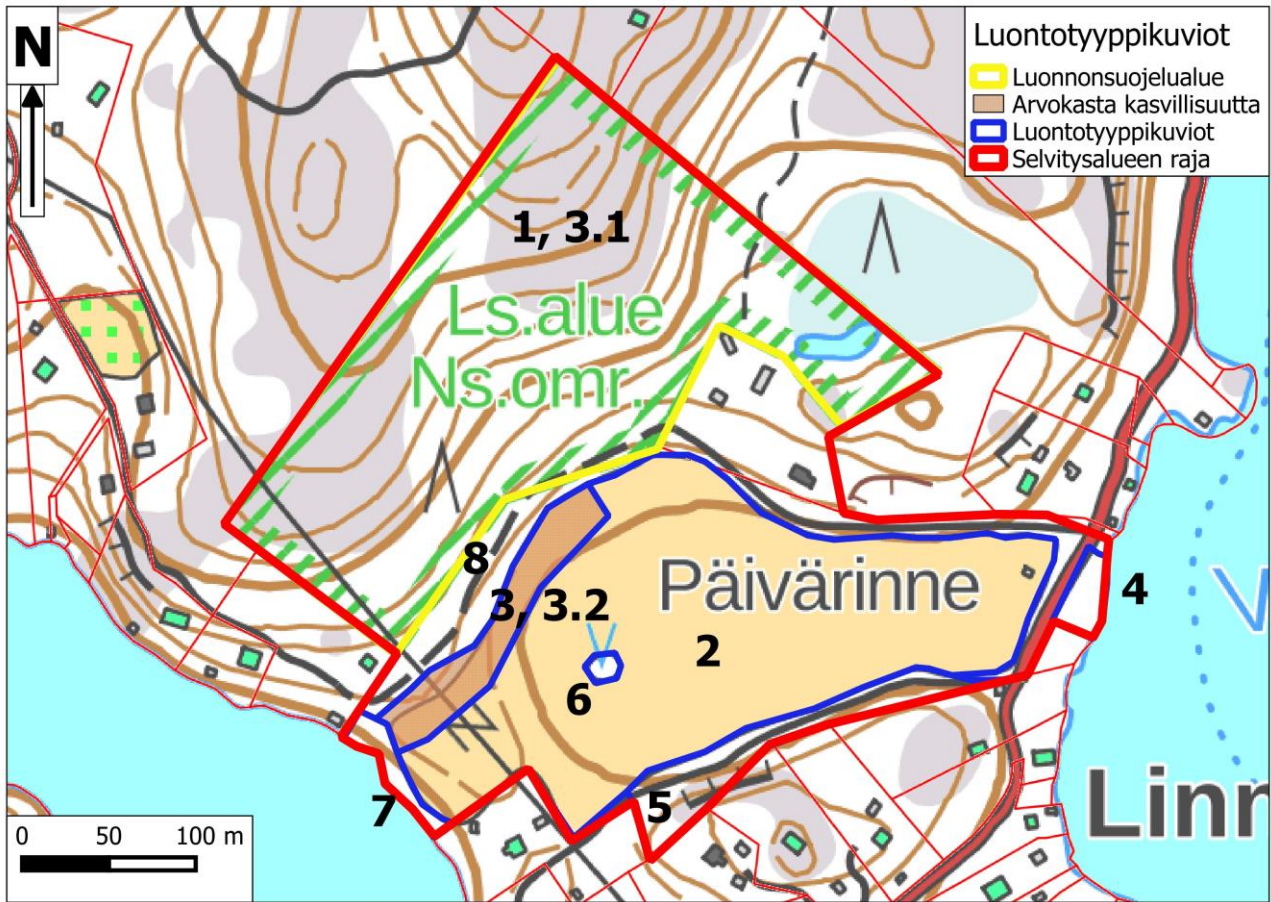
Kuvio 2: Aiemmin hevoslaitumena käytetty niitty (kannen kuva). Niityn reunalla on vielä osittain ehjää aitaa, joten laidunnuksen päättymisestä ei ole kovin pitkä aika. Kuvio 2 on rehevöitynyttä tuoretta, paikoin kosteahkoa, niittyä, jolla kasvavat runsaina mm. nurminata, nurmitähkiö, niittynätkelmä ja nurmipuntarpää. Niiden seurassa tavataan esim. siankärsämöä, ojakärsämöä, mesiangervoa, hiirenvirnaa, nurmirölliä ja nurmilauhaa. Niityn pohjoisreunassa kasvaa silmälläpidettävää ketoneilikkaa. Länнемäs niityn pohjoisreunalla heti Päivärinteen talosta länteen on hiljattain läjitetty Varolanlahden rannalta tuotuja ruoppausmassoja.

Kuvio 3: Katso kohde 3.2 "Päivärinteen niityn luoteisreuna".

Kuvio 4: Hiljattain raivattu ranta, joka on nyt kasvitonta hiekkakenttää (kuva 6).

Kuva 6. Avoin hiekkakenttä Varolanlahden rannalla.

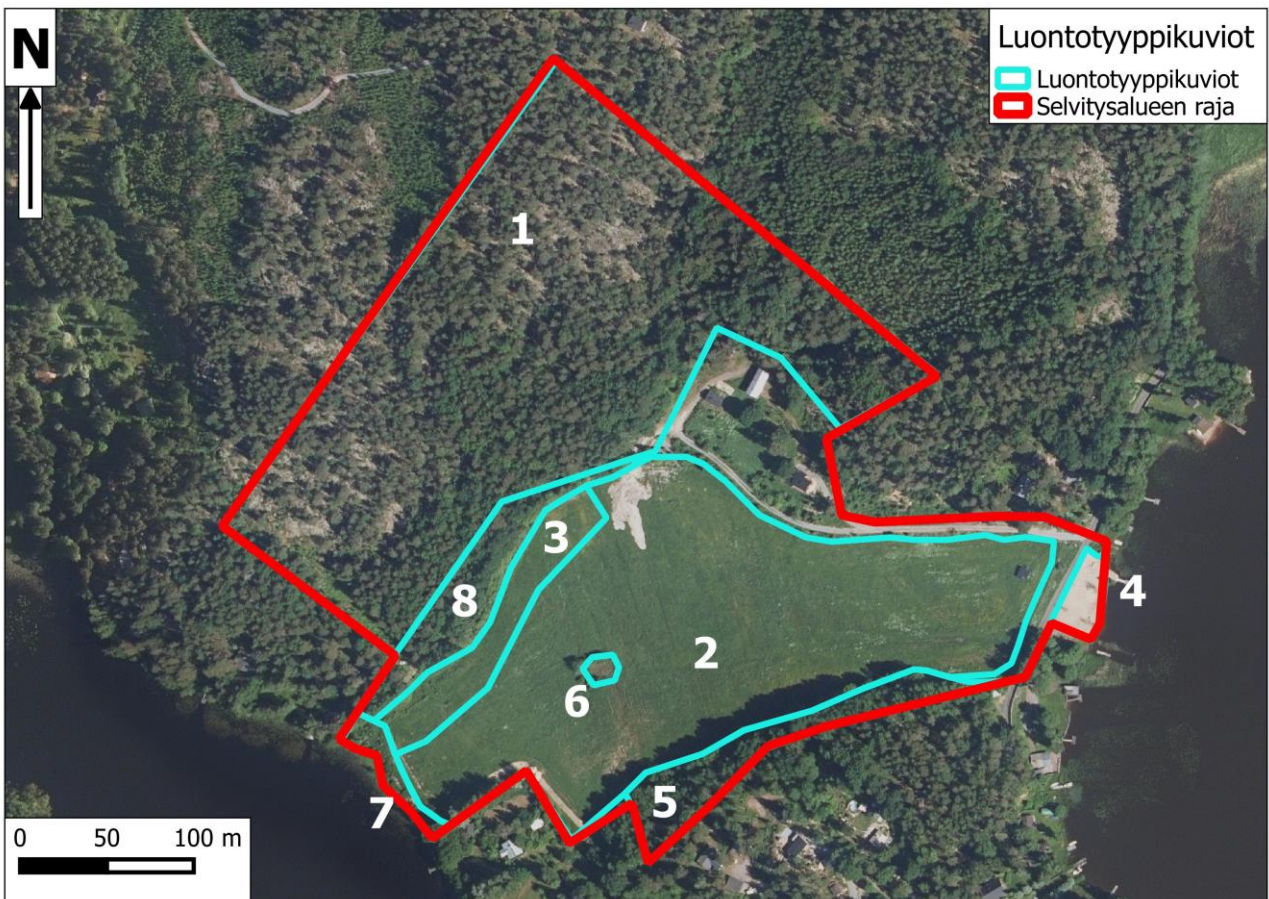

Kartta 2. Luontotyyppikuviot ja arvokkaat luontotyyppikohteet maastokartalla.

Kuvio 5: Kapea metsäkaistale niittyalueen eteläpuolella Särkilammen rannalla sijaitseville kesämökeille vievän tien varrella. Nuoressa lehtipuuvaltaisessa puustossa (kuva 7) on paljon haapaa, minkä lisäksi kuviolla kasvaa pihlajaa, raitaa, koivua ja harmaaleppää. Havupuuta esiintyy vähän, mutta lehtipuiden seassa kasvaa siellä täällä pieniä kuusia. Maassa makaa hiukan riukumaista lehtilahopuuta. Metsätyyppi vaihtelee lehtomaisesta kankaasta kuivaan lehtoon. Pensaskerroksessa on taikinamarjaa ja lehtokuusamaa sekä vähän näsiä. Kenttäkerroksessa tavataan monin paikoin runsaasti kookasta mustikkaa, mutta myös kivikkoalvejuuri ja valkovuokko ovat kuviolla runsaita. Kenttäkerroksen muuta lajistoa ovat esim. kielo, jänönsalaatti, metsäkastikka, sinivuokko ja ahomansikka. Vaateliaammat lehtokasvit kuten mustakonnanmarja ovat niukkoja. Pohjakerrosta hallitsee metsäliekosammal. Kuvion länsiosassa sijaitseva jyrkänne on melko karu ja enimmilläänkin vain runsaan kolmen metrin korkuinen. Jyrkänteellä kasvaa tavallisia karujen ja aavistuksen ravinteisempien seinämien sammalia kuten kallio-omenasammalta, pikkukastesammalta, rotanhäntäsammalta, hohtovarstasammalta, kalliopalmikkosammalta, lehtokivisammalta, kiviharmosammalta ja isokämmensammalta.

Kuva 7. Nuorta lehtimetsää Särkilammen rantaan vievän tien varrella.

Kartta 3. Luontotyyppikuviot ilmakuvalla.

Kuvio 6: Niityn keskellä sijaitseva pieni kaivettu lampi (kuva 8). Lammen ympärillä kasvaa pajua sekä nuoria tervaleppiä ja raitoja. Rehevään vesi- ja rantakasvillisuuteen kuuluvat

mm. uistinviita, lumme, luhtatädyke, ojasorsimo, leveäosmankäämi, ranta-alpi, jokapaikansara, terttualpi ja pikkulimaska.

Kuva 8. Niityn keskellä sijaitseva pieni, kaivettu lampi (luontotyyppikuvio 6).

Kuva 9. Rehevää luhtakasvillisuutta Särkilammen rannalla.

Kuvio 7: Aikanaan selvästi ruopattu Särkilammen ranta. Niityn reunassa on korkeaa ruhostoa sekä paatsamia, muutama nuori koivu, koivunvesoja ja vesoneita pensasmaisia tervaleppiä. Rannalla on rehevää ja melko edustavaa luhtakasvillisuutta ja ruovikkoa kapeana vyöhykkeenä (kuva 9). Kasvistoon kuuluvat esim. kapeaosmankäämi, kurjenjalka, vehka, punakoiso, ranta-alpi ja runsas nevimarre. Avoveden reunassa on

lummetta ja ulpukkaa. Kuviota ei luokiteltu metsälain erityisen arvokkaaksi elinympäristöksi, sillä rannan puusto on käsiteltyä ja rantaa on ruopattu.

Kuvio 8: Kapea kuivan lehdon kaistale luonnonsuojelualueen ja niityn välissä vanhan tieuran varrella. Kuviolla kasvaa nuorta haapaa, raitaa, koivua ja pihlajaa sekä vaahteran taimia ja muutamia kuusia. Puusto on suurimmaksi osaksi melko tiheää. Kenttäkerroksessa tavataan runsaasti mustikkaa, kieloa ja valkovuokkoa. Muuta kasvistoa ovat esim. kultapiisku, ahomatara, kurjenkello, sananjalka, purtojuuri, nuokkuhelmikkä, kivikkoalvejuuri ja jänönsalaatti. Tieuralta löytyi yksi valkolehdokki (rauhoitettu). Kuvio lienee ollut aiemmin avoimempi ja kenties laidunnettu, sillä lajistoon kuuluvat myös päivänkakkara ja ahdekaunokki. Tieuran reunalta ja sen pohjoispuolelta läheltä uraa löytyi useita steriilejä harjuhäränsilmän ruusukkeita.

5. PESIMÄLINNUSTO

5.1 Menetelmät

Alueen pesimälinnusto selvitettiin kartoituslaskentamenetelmällä (Koskimies & Väisänen 1988). Varsinaisia kartoituskertoja oli kolme (taulukko 1), minkä lisäksi linnustoa havainnoitiin myös muun maastotyön ohessa (mm. liito-oravakartoituksen yhteydessä 12.4. sekä ennen viitasammakkokartoituksia 27.4. ja 15.5.). Sää oli kaikkina kartoituspäivinä linnustokartoitukselle suotuisa.

Päivä	Laskenta-aika	Sää
22.5.2021	5.20-5.45	Lämpötila +8 °C, tyyntä, täysin pilvistä
25.5.2021	9.25-10.00	Lämpötila +13 °C - +14 °C, heikkoa tuulta, lähes selkeää
9.6.2021	8.00-8.30	Lämpötila +17 °C - +18 °C, tyyntä, selkeää

Taulukko 1. Lintulaskentapäivät, laskenta-ajat ja vallinnut säätila.

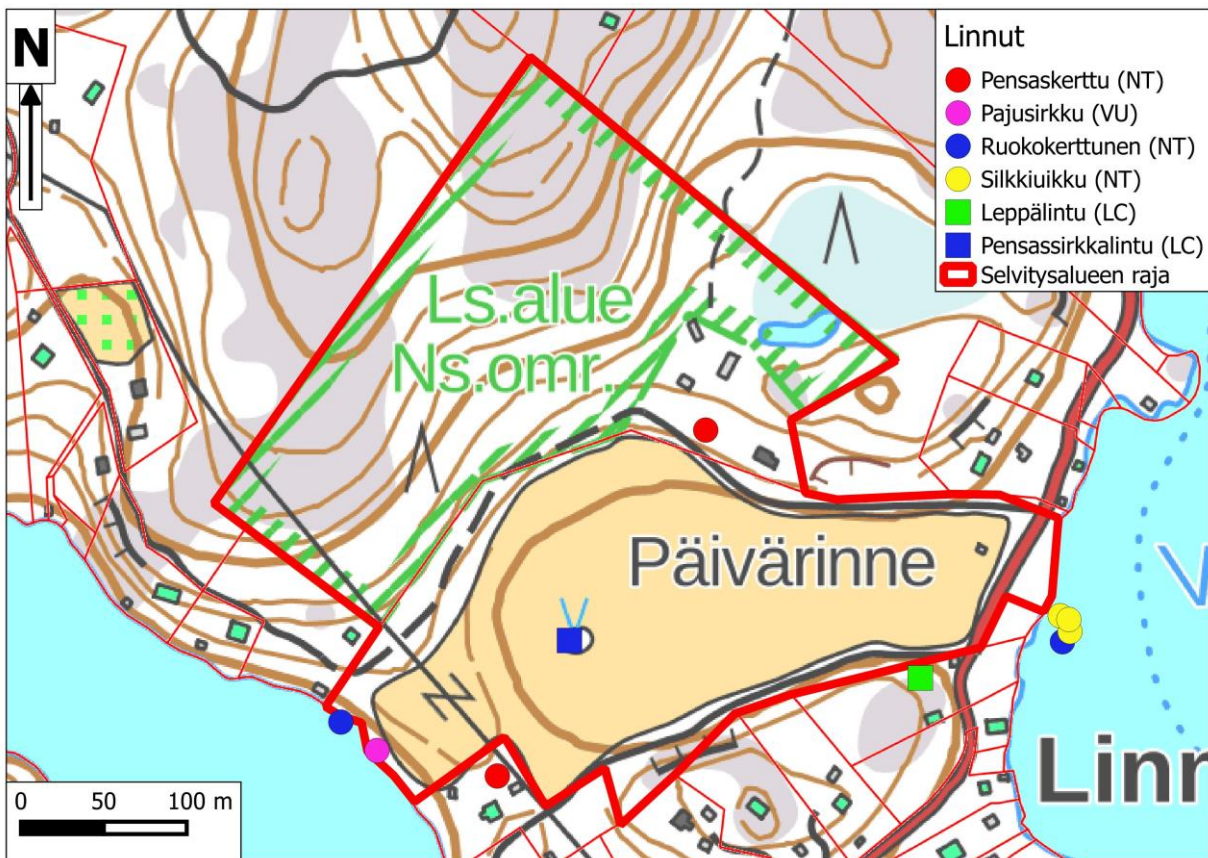
Kartoituslaskennassa selvitysalue käveltiin niin tiheästi läpi, että kaikki siellä oleskelevat lintuyksilöt voitiin havaita. Apuvälineinä käytettiin kiikaria, GPS -laitetta sekä etukäteen tulostettuja suurimittakaavaisia karttoja. Kaikki havaitut lintuyksilöt merkittiin tulostetuille paperikartoille ja samalla merkittiin muistiin tieto lajista, sukupuolesta (jos mahdollista määrittää kiikarilla), yksilömäärästä ja käyttäytymisestä (laulava koiras, poikasille ruokaa kuljettava emo, varoitteleva lintu, pari ym.). Selvästi yli lentävät linnut jätettiin huomioimatta, mutta alle 50 metrin päässä selvitysalueen rajan ulkopuolella havaitut

yksilöt merkittiin muistiin, sillä niiden reviiri sijoittuu suurella todennäköisyydellä osittain selvitysalueelle.

Tehdyt lintuhavainnot vietiin paperikartoilta paikkatieto-ohjelmistoon erotellen eri laskentakertojen havainnot toisistaan. Reviiriksi tulkittiin kaikki havainnot laulavista koiraista, pesistä, ruokaa kuljettavista emoista ja varoittelevista linnuista. Jo yhdellä laskentakerralla saatu havainto tulkittiin reviiriksi. Lähellä toisistaan tehtyjen eri laskentakertojen havaintojen tulkittiin tarkoittavan samaa reviiriä. Samaksi reviiriksi tulkittujen havaintojen välinen maksimietäisyys vaihteli hieman lajeittain, mutta nyrkkisääntönä voidaan pitää noin paria sataa metriä, jota kauempana toisistaan eri laskentapäivinä tehdyt havainnot tulkittiin eri reviireiksi. Käytännössä tulkinta oli pääosin yksiselitteistä.

5.2 Tulokset ja niiden tulkinta

Selvitysalueella ja sen välittömässä lähiympäristössä tulkittiin pesivän kaikkiaan 56 lintuparia (taulukko 2). Pesimälajeja oli yhteensä 24. Lisäksi havaittiin yksi palokärki (EU:n lintudirektiivin I -liitteen laji), joka ei pesinyt selvitysalueella.

Kartta 4. Tärkeimmät pesimälinnut. (VU=vaarantunut, NT=silmälläpidettävä, LC=elinvoimainen)

Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	Parimäärä	Status
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	ruokokerttunen	2	NT
<i>Actitis hypoleucos</i>	rantasipi	1	LC
<i>Anthus trivialis</i>	metsäkirvinen	1	LC
<i>Carduelis carduelis</i>	tikli	1	LC
<i>Columba palumbus</i>	sepelkyyhky	2	LC
<i>Corvus corone</i>	varis	1	LC
<i>Curruca communis</i>	pensaskerttu	2	NT
<i>Cyanistes caeruleus</i>	sinitiainen	5	LC
<i>Emberiza citrinella</i>	keltasirkku	1	LC
<i>Erithacus rubecula</i>	punarinta	1	LC
<i>Ficedula hypoleuca</i>	kirjosieppo	7	LC
<i>Fringilla coelebs</i>	peippo	5	LC
<i>Locustella naevia</i>	pensassirkkalintu	1	LC
<i>Muscicapa striata</i>	harmaasieppo	2	LC
<i>Parus major</i>	talitiainen	4	LC
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	leppälintu	1	LC
<i>Phylloscopus trochilus</i>	pajulintu	6	LC
<i>Podiceps cristatus</i>	silkkuiikku	3	NT
<i>Regulus regulus</i>	hippiäinen	2	LC
<i>Rhadina sibilatrix</i>	sirittäjä	1	LC
<i>Schoeniclus schoeniclus</i>	pajusirkku	1	VU
<i>Sylvia borin</i>	lehtokerttu	3	LC
<i>Turdus iliacus</i>	punakylkirastas	1	LC
<i>Turdus merula</i>	mustarastas	2	LC

Taulukko 2. Selvitysalueen pesimälinnusto. (VU=vaarantunut, NT=silmälläpidettävä, LC=elinvoimainen)

Pesimälinnusto on eteläsuomalaisille järvenrannoille, avomaille ja metsille tyypillistä. Vaarantuneella pajusirkulla oli reviiri Särkilammen rannalla (kartta 4). Laji on yhä tavallinen ruovikoiden ja pensaikkoisten rantojen lintu, vaikka onkin voimakkaasti vähentynyt. Samalla rannalla pesi silmälläpidettävä ruokokerttunen, jolla oli reviiri myös Varolanlahdella. Hiljattain ruopatun rannan vieressä vähäisessä ruovikossa pesi peräti kolme silkkuiikkuparia (silmälläpidettävä). Maalinnuston merkittävimmät lajit olivat silmälläpidettävä pensaskerttu (2 paria) ja leppälintu sekä pensassirkkalintu.

Pensassirkkalintu koiras lauloi niityn keskellä sijaitsevan lammen rantapensaikossa vielä elokuun alussa, mikä viittaa siihen, ettei koiras löytänyt puolisoa.

Linnustoon perustuvia maankäyttösuosituksia ei ole tarpeen esittää.

6. LEPAKOT

Kaikki Suomessa esiintyvät lepakkolajit sisältyvät EU:n luontodirektiivin IV-liitteeseen, joten niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen on kielletty.

6.1 Menetelmät

Lepakkokartoitus jakaantui detektorihavainnointiin ja lepakoille sopivien päiväpiilojen sekä talvehtimis- ja lisääntymispaikkojen etsintään.

Lepakkoja havainnointiin detektorilla kolmena yönä (taulukko 3). Havainnointi aloitettiin aikaisintaan noin puoli tuntia auringonlaskun jälkeen. Sääolosuhteet olivat kaikkina öinä hyvät. Havainnointi suoritettiin kävelemällä ennalta suunniteltu reitti (kartta 5) havaintoja tehden ja merkitsemällä kaikkien havaittujen lepakkojen laji ja GPS-laitteella mitattu havaintopaikka muistiin. Isoviiksisiippaa ja viiksisiippaa ei eroteltu, sillä näitä kahta toisilleen läheistä lajia ei ole mahdollista erottaa detektorilla. Lisäksi kirjattiin tieto siitä, oliko kyseessä ohilentävä vai paikalla saalistava yksilö.

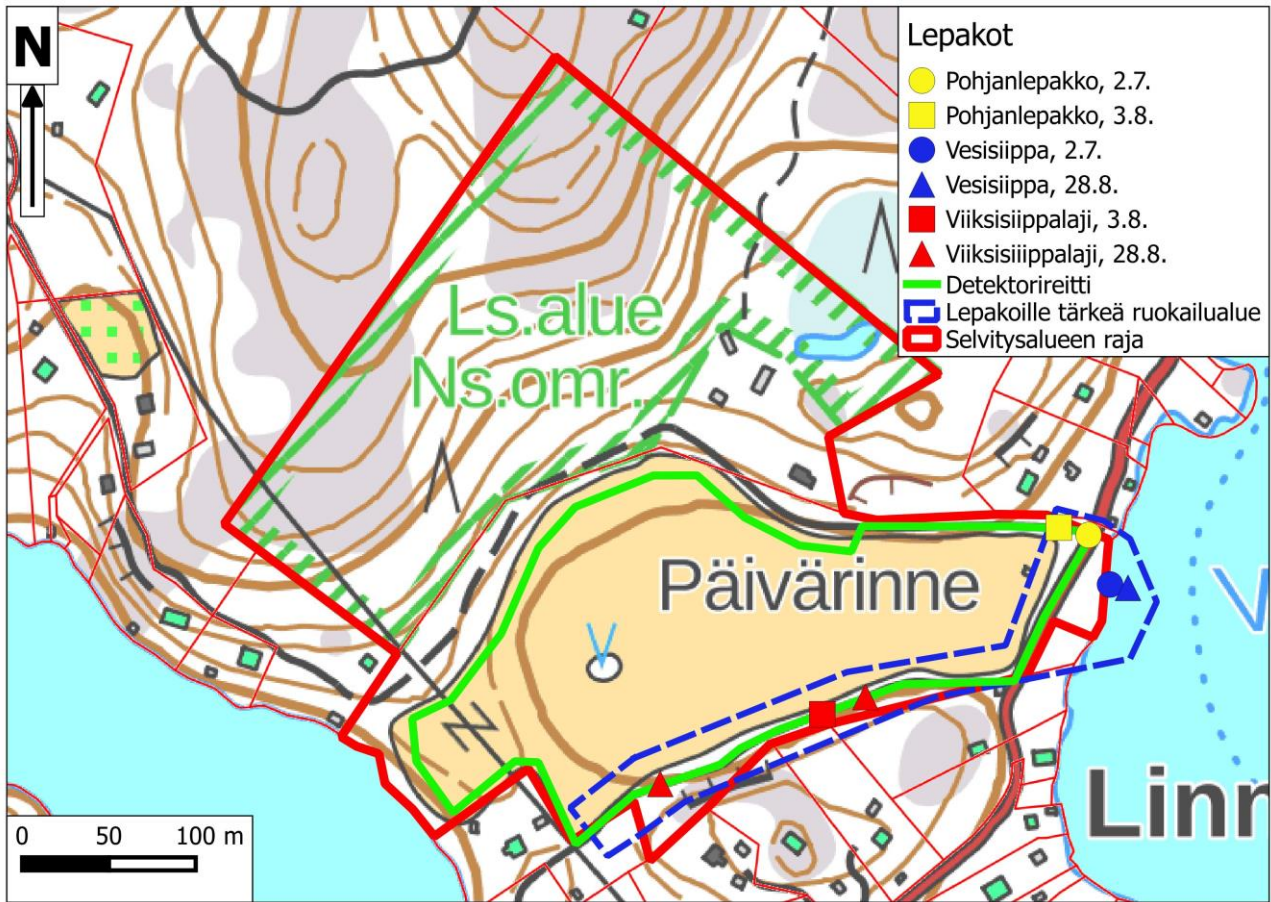
Päivä	Laskenta-aika	Sää
2.7.2021	1.05-1.25	Lämpötila +18 °C, heikkoa tuulta, puolipilvistä
3.8.2021	22.25-22.45	Lämpötila +12 °C, tyynä, lähes selkeää
28.8.2021	23.05-23.25	Lämpötila +15 °C, heikkoa tuulta, lähes selkeää

Taulukko 3. Detektorihavainnointiajat ja vallinnut säätila.

Lepakoille sopivia päiväpiiloja sekä talvehtimis- ja lisääntymispaikkoja (mm. linnunpönttöjä, kolopuita ja maakellareita) etsittiin muun maastotyön yhteydessä.

6.2 Tulokset ja niiden tulkinta

Detektorilla saadut lepakkohavainnot ja kuljettu reitti on merkitty karttaan 5. Kolopuita tai muita lepakoille sopivia päiväpiilopaikkoja ei löydetty, mutta rakennuksia ei tutkittu.

Kartta 5. Lepakkohavainnot ja kuljettu detektorihavainnointireitti.

Lepakkoja havaittiin alueen monipuoliseen maisemarakenteeseen ja vesistöjen läheisyyteen verrattuna yllättävän vähän. Havainnot keskittyivät Varolanlahden rannan läheisyyteen ja niityn eteläreunalle (kartta 5). Vesisiipat käyttävät Varolanlahden ruopattua rantaa saalistusalueenaan. Ne ovat voineet jopa hyötyä ranta- ja vesikasvillisuuden vähentämisestä, sillä laji saalistaa mielellään aivan vedenpinnan tuntumassa lennellen. Molemmat pohjanlepakot havaittiin Päivärinteen talolle vievän tien ja Linnaniementien risteyksen tuntumassa. Viiksiisiippalajeja koskeneet havainnot sijoittuvat niityn eteläreunalla Särkilammen rantaan vievän tien varteen. Vaikka yksilömäärät olivat pieniä, havaittiin alueella kuitenkin kolme lepakkolajia ja vaikeasti havaittavalle korvayököllekin sopivaa elinympäristöä on tarjolla. Selvitysalueen itä- ja eteläosan voi ehkä juuri ja juuri arvioida kuuluvan luokkaan II: lepakoille tärkeä ruokailualue Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen arvoluokituksessa.

Lepakoiden esiintymiseen perustuva maankäyttösuositus: Alueen itäosaankin voidaan rakentaa yksittäisiä rakennuksia, mutta tarpeetonta keinovalon lisäämistä olisi hyvä välttää. Tämä koskee varsinkin Varolanlahden rantaa.

7. LIITO-ORAVA

7.1 Menetelmät

Liito-orava suosii varttuneita, tiheitä kuusisekametsiä, joissa kasvaa kookkaita haapoja. Se pesii puunkoloissa, pöntöissä ja oravan rakentamissa risupesissä, joskus myös rakennuksissa. Laji on uhanalainen ja se on mainittu EU:n luontodirektiivin liitteessä IV, minkä vuoksi liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla.

Liito-oravan luotettavin kartoitusjakso ajoittuu maaliskoukokuulle, jolloin sen papanat ovat väriltään keltaisia – kellertäviä ja siten helpommin havaittavissa kuin kesän ruskeat papanat. Lisäksi keväällä kasvillisuus ei haittaa jätösten havaitsemista. Papanoiden löytyminen osoittaa varsin luotettavasti liito-oravan esiintyvän alueella, joskin vain yksittäisten papanoiden löytyminen yhden tai muutaman puun tyveltä voi viitata myös eläinten tilapäiseen pysähtymiseen niiden siirtyessä alueelta toiselle. Mikäli jätöksiä löytyy vähänkin runsaammin, käyttää liito-orava aluetta pysyvämmiin. Runsaan papanamäärän löytyminen kolopuun alta, ympäröivää puustoa selvästi järeämmän tuuhealatuksisen kuusen tyveltä tai linnunpöntön alta viittaa vahvasti pesintään. Usein pesäpuiden tyvirungoilla on myös virtsaamisjälkiä. Liito-oravat suosivat pesäpuinaan varsinkin tiheiköissä kasvavia puita, sillä tiheä puusto antaa suojaa saalistajilta.

Selvitysalue (mukaan lukien Päivärinteen luonnonsuojelualue) kartoitettiin 12.4.2021 kävelemällä kaikki metsät huolellisesti läpi. Liito-oravan esiintymistä selvitettiin etsimällä lajin papanoita runkomaisten haapojen sekä kookkaimpien kuusten ja koivujen tyviltä, mikä on lajin kartoituksessa vakiintunut menetelmä (Nieminen 2017). Papanoiden lisäksi voi puiden rungon tyviosasta löytää virtsaamisjälkiä, jotka erottuvat usein mm. sammalkasvustojen kuolemisenä. Lisäksi etsittiin kolopuita ja linnunpönttöjä.

7.2 Tulokset ja niiden tulkinta

Liito-oravan esiintymisestä kertovia merkkejä ei löydetty. Päivärinteen luonnonsuojelualueen vanha kuusikko Päivärinteen talosta pohjoiseen sopisi erinomaisesti liito-oravan elinympäristöksi. Metsä on tiheää ja sekapuuna kasvaa järeää haapaa. Vaikka kolopuita ei löytynytäkään, on metsässä todennäköisesti oravan rakentamia risupesisiä, joita liito-oravat voivat käyttää. Lännempänä suojaa tarjoavien kuusten vähäisyys heikentää metsän laatua liito-oravan kannalta. Niityn eteläpuolella Särkilammen rantaan johtavan

tien varrella kasvavan metsän haavat ovat vielä nuoria, eikä sielläkään juuri kasva kuusta. Tämänkin metsä sopii siten melko heikosti liito-oravalle.

Liito-oravan esiintymiseen perustuvia maankäyttösuosituksia ei ole tarpeen esittää.

8. VIITASAMMAKKO

8.1 Menetelmät

Viitasammakon elinympäristöä ovat suot, vesistöjen rannat ja erilaiset pienvedet kuten ojat ja lammot sekä näiden läheiset maa-alueet. Laji on mainittu EU:n luontodirektiivin liitteessä IV, ja sen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla.

Viitasammakko muistuttaa ulkonäöltään huomattavan paljon tavallista ruskosammakkoa. Parhaiten lajit erottaa toisistaan kutuaänistä, jotka eroavat selvästi. Viitasammakon kutuaäntely muistuttaa veden alle painetusta tyhjästä pullosta nousevien ilmakuplien pulputusta. Sen on kuvattu kuulostavan myös pienen koiran haukunnalta. Ruskosammakon kurnutuksesta selvästi poikkeava ääni on melko hiljainen, ja se kuuluu korkeintaan noin sadan metrin päähän.

Selvitysalueeseen sisältyvillä rannoilla sekä niityn keskellä sijaitsevalla lammella (luontotyyppikuvio 6) suoritettiin keväällä kahtena iltana kutevien viitasammakkojen havainnointia (taulukko 4). Ensimmäinen havainnointikerta saattoi olla liian aikainen ja myös sää oli kylmää. Sen sijaan jälkimmäinen kerta ajoittui varmasti viitasammakon kutuaikaan ja myös sää oli tarkoitukseen ihanteellinen.

Päivä	Laskenta-aika	Sää
27.4.2021	18.25-1850	Ilman lämpötila +5 °C, heikkoa tuulta, täysin pilvistä
15.5.2021	21.50-22.15	Ilman lämpötila +14 °C, tyyntä, selkeää

Taulukko 4. Viitasammakon havainnointiajat ja vallinnut säätila.

8.2 Tulokset ja niiden tulkinta

Viitasammakoita ei havaittu. Varolanlahden ranta sopii nykyisin huonosti viitasammakolle, sillä sen kasvillisuus on niukkaa. Sen sijaan Särkilammen rannan luhtainen ja ruovikkoinen ranta ja niityn keskelle kaivettu lampi vaikuttavat lajin kutupaikoiksi hyvinkin sopivilta.

Viitasammakon esiintymiseen perustuvia maankäyttösuosituksia ei ole tarpeen esittää.

9. MUU LAJISTO

Lintuja, lepakkoja, viitasammakkoa ja liito-oravaa käsitellään aiemmissa kappaleissa. Muita uhanalaisia, silmälläpidettäviä tai muuten luonnonsuojelullisesti merkittäviä lajeja käsitellään niin ikään tämän raportin aiemmissa kappaleissa, mutta esiintymät käydään vielä tässä kootusti läpi.

EU:n luontodirektiivin IV -liitteeseen sisältyviä lummelampi-, sirolampi- ja täplälampikorentoja etsittiin 25.6.2021. Sää oli lähes selkeä, heikkotuulinen ja lämmin (+22 °C - +24 °C). Sudenkorentoja ja muita hyönteisiä oli runsaasti lennossa. Särkilammen rannalla nähtiin kaksi lummelampikorentokoirasta (kartta 6). Lajin koiraat puolustavat reviiirinään lumpeen tai ulpukan lehteä, joten niiden havaitseminen on suhteellisen helppoa. Yksilöitä saattoi olla enemmänkin, sillä tiheän ja upottavan luhtakasvillisuuden takaa pystyi tarkkailemaan vain osaa kelluslehtisvyöhykkeestä. Myös Varolanlahden rannalla on lajille sopivilta vaikuttavia kelluslehtiskasvustoja, mutta siellä ei nähty lummelampikorentoja. Sirolampikorento suosii nevareunaisia ja usein karumpia lammen- ja järvenrantoja, joten sen puuttuminen ei ollut yllätys. Sen sijaan Särkilammen ranta saattaisi sopia myös täplälampikorennolle, joka on tyypillinen rehevien järvien laji. *Lummelampikorentojen elinolojen turvaamiseksi tulee Särkilammen rannan luhta- ja vesikasvillisuus jättää luonnontilaan eikä rantaa saa ruopata.*

EU:n luontodirektiivin IV -liitteeseen sisältyvän kirjoverkkoperhosen aikuisia yksilöitä etsittiin lampikorentokartoituksen yhteydessä ja sen jälkeen. Kirjoverkkoperhosia ei havaittu.

Selvitysalueen eteläosan niityn luoteisreunalla (kohteella 3.2 "Päivärinteen niityn luoteisreuna") kasvaa uhanalaista (vaarantunut) hirvenkelloa sekä silmälläpidettäviä kelta-apilaa ja ketoneilikkaa. Kohteelta löytyi myös rauhoitettua lehtoneidonvaippaa ja

metsänreunasta harjuhäränsilmää. Varsinkin hirvenkelloja uhkaa haapavesakon leviäminen. Ketoneilikkaa on myös idempänä niityn pohjoisreunalla Päivärinteen talosta itään. Päivärinteeseen johtavan tien varressa kasvaa silmälläpidettävää harjuajuruohoa, joka on monen harvinaisen hyönteisen ravintokasvi.

Päivärinteen luonnonsuojelualueen lajistoon kuuluu erittäin uhanalainen ja erityisesti suojeltava kalliosinisipi. Sieltä on löydetty myös silmälläpidettävät viherneulajäkälä ja harjuhietaorvokki.

Selvitysalueelta ei löytynyt lahokaviosammalen itiöpesäkkeitä tai itujuväsryhmiä.

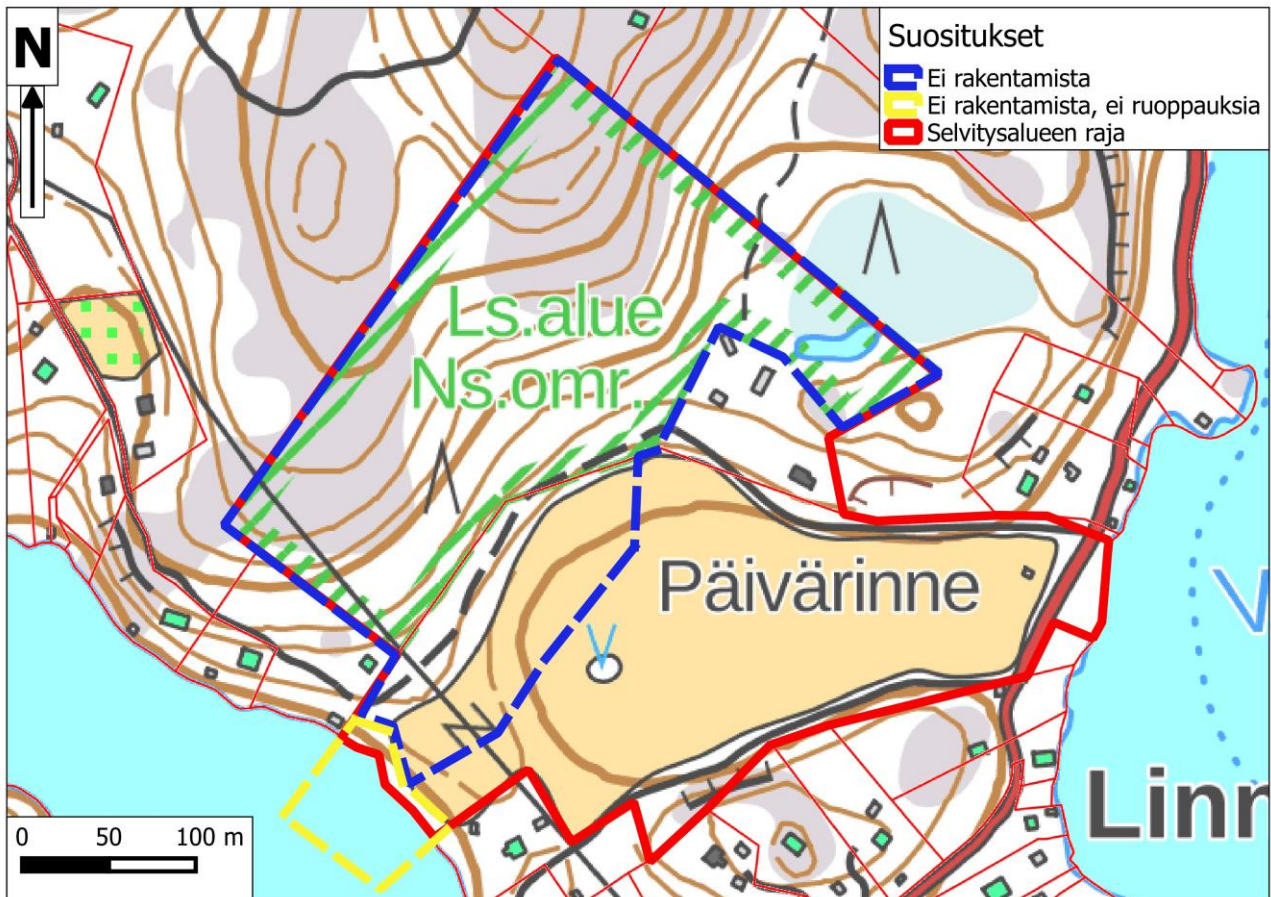

Kartta 6. Muita lajihavaintoja. (EN=erittäin uhanalainen, VU=vaarantunut, NT=silmälläpidettävä, LC=elinvoimainen, D=EU:n luontodirektiivin IV -liitteen laji)

10. YHTEENVETO MAANKÄYTTÖSUOSITUKSISTA

Keskeiset maankäyttösuositukset esitetään kootusti kartalla 7.

Päivärinteen luonnonsuojelualue tulee luonnollisesti jättää rakentamatta. Samoin Päivärinteen niityn luoteisreuna ja sen lähiympäristö varsinkin niityn puolella tulee jättää rakentamatta. Niityn paisteisuus on tärkeää säilyttää. Kohteen hoito tulisi aloittaa kiireellisesti. Työhön saattaisi olla mahdollista saada tukea ympäristöhallinnolta. Tärkeintä olisi poistaa niitylle kasvaneet haavan vesat ja muut puiden taimet sekä huolehtia niityn säilymisestä avoimena joko laiduntamalla tai niittämällä.

Kartta 7. Keskeiset maankäyttösuositukset.

Lummelampikorentojen elinolojen turvaamiseksi tulee Särkilammen rannan luhta- ja vesikasvillisuus jättää luonnontilaan eikä rantaa saa ruopata. Luhtavyöhykkeessä kasvaa myös vaateliasta nevaimarretta.

Lepakoiden kannalta olisi suotavaa välttää turhaa keinovalon lisäämistä varsinkin Varolanlahden rannalla.

11. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET

- Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.
- Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1988. Linnustonseurannan havainnointiohjeet. 2.uusittu painos. Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki. 143 s.
- Lindholm, T. & Tuominen, S. 1993. Metsien puuston luonnontilaisuuden arviointi. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja A 3. 40 s.
- Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998. Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehti Kustannus & Tapio. 192 s.
- Nieminen, M. 2017. Liito-orava (*Pteromys volans* Linnaeus, 1758). - Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.). Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 48-55. Suomen ympäristö 1/2017.
- Pykälä, J. & Bonn, T. 2000. Uudenmaan perinnemaisemat. Alueelliset ympäristöjulkaisut 178. Suomen ympäristökeskus ja Uudenmaan ympäristökeskus. 352 s.
- Pääkkönen, P. & Alanen, A. 2000. Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. Suomen ympäristökeskuksen monisteita 188. Suomen ympäristökeskus. 128 s.
- Saarikivi, J. 2017. Viitasammakko (*Rana arvalis* Nilsson, 1842). - Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.). Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 90-96. Suomen ympäristö 1/2017.
- Suomen lepakotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille. (www.lepakko.fi)
- Syrjänen, K., Hakalisto, S., Mikkola, J., Musta, I., Nissinen, M., Savolainen, R., Seppälä, J., Seppälä, M., Siitonen, J. & Valkeapää, A. 2016. Monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäympäristöjen tunnistaminen. METSO -ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet 2016-2025. Ympäristöministeriön raportteja 17/2016. 75 s.
- Uudenmaan maakunnallisesti arvokkaat lintualueet - <https://www.tringa.fi/maali/>

www.vanhatkartat.fi